

Entorn del seminari «Geografies dissidents. Reflexions sobre la pràctica actual de la geografia» (Girona, 30 de novembre i 1 de desembre de 2001)

Albert Arias

and similar papers at core.ac.uk

provided by Diigo

Xosé Constenla

Universidade de Santiago de Compostela
Asociación de Mozos Xeógrafos de Galiza (XEOGAL)
15782 Santiago de Compostela

Bernat Lladó

Núria Matamala

Laia Oliver

Joan Santaclàudia

Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Geografia
08193 Bellaterra (Barcelona). Spain

Data de recepció: febrer de 2002

Data d'acceptació definitiva: maig de 2002

Resum

Segons l'opinió d'aquest grup d'estudiants i joves geògrafs, les geografies dissidents constitueixen unes geografies de transgressió, que presenten un punt de ruptura respecte a la normalitat establerta. La pluralitat d'enfocaments condueix a una diversitat de dissidències: des del punt de vista de la ideologia, de l'objecte d'estudi o de la metodologia. Tanmateix, malgrat les incerteses, hi ha consens pel que fa a la necessitat de desenvolupar una geografia crítica, reflexiva i compromesa, que opti per la construcció d'una societat més igualitària, culta i democràtica, amb la voluntat d'assolir un futur respectuós amb l'entorn i la diversitat humana.

Paraules clau: geografies dissidents, geografia crítica, reflexió, compromís.

Resumen. *Acerca del seminario «Geografías disidentes. Reflexiones sobre la práctica actual de la geografía» (Girona, 30 de noviembre y 1 de diciembre de 2001)*

Según la opinión de este grupo de estudiantes y jóvenes geógrafos, las geografías disidentes constituyen unas geografías de transgresión, que presentan un punto de ruptura respecto a la normalidad establecida. La pluralidad de enfoques conduce a una diversidad de disidencias: desde el punto de vista de la ideología, del objeto de estudio o de la metodología. Sin embargo, a pesar de las incertezas, hay consenso por lo que respecta a la necesidad de desarrollar una geografía crítica, reflexiva y comprometida, que opte por la construcción de una sociedad más igualitaria, culta y democrática, con la voluntad de alcanzar un futuro respetuoso con el entorno y la diversidad humana.

Palabras clave: geografías disidentes, geografía crítica, reflexión, compromiso.

Résumé. *Sur le séminaire «Géographies dissidentes. Réflexion sur la pratique actuelle de la géographie» (Gérone, le 30 novembre et le 1 décembre 2001)*

Selon l'opinion de ce groupe d'étudiants et de jeunes géographes, les géographies dissidentes constituent des géographies de transgression car elles présentent un point de rupture avec la normalité établie. La pluralité d'optiques conduit à la diversité des dissidences : du point de vue de l'idéologie, de l'objet de l'étude ou de la méthodologie. Toutefois, malgré les incertitudes, il y a un accord unanime sur la nécessité de développer une géographie critique, réflexive et engagée optant pour la construction d'une société plus égalitaire, cultivée et démocratique avec la volonté d'atteindre un futur respectueux de l'environnement et de la diversité humaine.

Mots clé: géographies dissidentes, géographie critique, réflexion, engagement.

Abstract. *On the seminar «Dissident Geographies. Reflections on the current practice of geography» (Girona, November 30th & December 1st 2001)*

According to the opinions of this group of students and young geographers, dissident geographies constitute geographies of transgression, representing a break-off point from established normality. A plurality of approaches leads to a diversity of dissidence: from the perspective of ideology, of the object under study or of methodology. Nevertheless, in spite of uncertainties, there is consensus over the need to develop a geography that is critical, reflective and committed, one that opts for the construction of a more egalitarian, cultured and democratic society, aiming for a future that is respectful of both the environment and human diversity.

Key words: dissident geographies, critical geography, reflection, commitment.

Després d'assistir al seminari «Geografies dissidents. Reflexions sobre la pràctica actual de la geografia», celebrat a la Universitat de Girona els dies 30 de novembre i 1 de desembre de 2001, presentem un breu comentari sobre les jornades i les idees que anaren sorgint al llarg de les sessions. Així doncs, sembla convenient començar aquesta reflexió preguntant-nos el perquè d'aquesta trobada i quins han estat els principals motius que han conduït a la seva realització, tenint especialment en compte el context del seminari en relació amb l'evolució de la nostra disciplina.

Les tendències del sistema econòmic actual apunten cap al sorgiment de noves disparitats, tant a nivell local com a escala global. Una part important de la comunitat geogràfica s'ha mostrat especialment preocupada pels aspectes relacionats amb els desequilibris econòmics, socials, polítics i territorials associats a la dinàmica de la mundialització, i es reclama, amb més força que mai, una correcció dels factors que generen aquest conjunt de problemàtiques. En aquest context, la voluntat de trobar solucions alternatives als conflictes presents a les nostres societats ha portat molts geògrafs i geògrafes a investigar els processos socials des de nous punts de vista, amb l'esperança d'aconseguir canvis globals partint de l'acció local. Inquietuds que, tot i trobar referents en èpoques anteriors (com ens explicava Maria Dolors Garcia Ramon a la seva ponència), sor-

geixen en un moment en què les preocupacions pels problemes socials i ambientals adopten una dimensió mai abans observada, i s'hi veuen implicats amplis sectors de la societat i col·lectius de procedència molt diversa. Així doncs, existeix la necessitat d'adaptar el camp i la metodologia d'estudi de la geografia a una nova realitat amb unes característiques i unes demandes específiques, tal com plantejava Perla Zusman només encetar el congrés. Ella ens va mostrar el gran ventall de temes i preocupacions que es poden incloure dins de la dissidència.

Si es té en compte el fet que l'evolució de les diverses disciplines és el resultat d'elements de canvi que actuen tant des del si de la pròpia disciplina com per contacte amb altres ciències i l'evolució del context social en general, aleshores cal entendre la geografia com un reflex de la realitat que l'envolta i l'estudia. Tanmateix, mentre les «noves» sensibilitats socials s'introdueixen en el si de la geografia, la relació que s'estableix entre una realitat social determinada i la pràctica de les diverses disciplines costa de definir. Es fa difícil afirmar que les influències de la societat sobre la geografia s'estableixen en un sentit unívoc i unidireccional, així doncs, creiem que es tracta d'un procés d'influència mútua on la geografia també evoluciona a partir del contacte amb altres disciplines i formes de coneixement.

La celebració del congrés ha tingut lloc en un moment en què es reivindica, des de diversos àmbits, el desenvolupament i l'aplicació d'una geografia crítica i compromesa amb les demandes i els problemes socials, una geografia que s'atansi a les persones, que reflexioni i s'impliqui en la solució dels aspectes negatius que afecten les diverses societats.

Amb un intent de sistematitzar la idea de «geografies dissidents», podem dir que aquestes engloben diferents branques de la geografia més o menys consolidades que ofereixen propostes alternatives o complementàries a les formes més tradicionals d'aquesta disciplina. Les geografies dissidents constitueixen, per tant, unes geografies de transgressió, que presenten un punt de ruptura respecte a la normalitat establerta. Janet Townsend diu que la clau és crear un nou llenguatge en el qual ens puguem entendre tots, ja que si hi ha noves idees que apareixen, hi ha d'haver un nou vocabulari, uniformat i coherent.

En aquest sentit, la pluralitat d'enfocaments ens porta a parlar d'una diversitat de dissidències, ja que es pot enfocar des del punt de vista de la **ideologia**, de l'**objecte d'estudi** o de la **metodologia** que les caracteritza. En el primer cas, segons la ideologia, fa referència a aquelles geografies practicades a partir d'un corrent ideològic minoritari dins del conjunt general de la disciplina, sempre en referència a un context determinat. Aquest seria per exemple el cas de les geografies anomenades «crítiques» o «marxistes» quan aquestes sorgeixen en els estats procapitalistes. Probablement aquest enfocament és el que proporciona una idea més clara del concepte de «dissidència», en què s'entén aquesta com una desviació dels corrents ideològics majoritàriament seguits en el context de les «geografies dominants», tant des de fora de l'acadèmia com des de dins.

En segon lloc, la dissidència respecte a l'objecte d'estudi, seria aquella que pot practicar-se des de qualsevol dels camps d'estudi catalogats des de la vessant

«ortodoxa» de la geografia (geografia urbana, geografia rural, demografia, etc.), però que tracta temes no contemplats fins aleshores, com poden ser la distribució del moviment okupa, les pautes de comportament territorial de la població homosexual o l'estudi de les relacions de gènere. Xosé Santos, de la Universidat de Santiago, va exposar un treball entorn a la localització espacial dels homosexuals com a exemple d'espais dissidents en els processos d'organització territorial.

Per últim, trobem la dissidència respecte a la utilització d'una metodologia de treball innovadora en els estudis geogràfics atès un context determinat, com pot ser la utilització de mètodes qualitius alternatius proposats des de la geografia humanística, amb Joan Nogué com a representant en el congrés.

El dubte sorgeix en plantejar quines temàtiques, ideologies i formes de treball poden ser qualificades com a dissidents. Després d'haver-hi reflexionat, creiem que no pot entendre's la dissidència com una propietat inherent a un conjunt determinat de geografies que romangui estable en els eixos de l'espai i del temps, ans es tracta d'un concepte que no pot deslligar-se del lloc ni del moment en què es desenvolupa cada branca de la disciplina. Amb això també volem dir que el qualificatiu de «dissident» té un caràcter periple, ja que quan l'acadèmia i la disciplina en general normalitzen una ideologia, un objecte d'estudi o una metodologia, aquesta deixa de tenir un caràcter transgressor vers el que està establert, i, per tant, s'ha de deixar de considerar dissident sense menysprear-ne el seu caràcter ni de bon tros la seva pràctica.

Les jornades celebrades a Girona contribuïren a plantejar noves idees, contrastar opinions, aclarir dubtes i a la vegada generar nous interrogants entorn als objectius i la naturalesa de les «geografies dissidents». Tanmateix, no obstant les incerteses, sembla haver-hi consens pel que fa a la necessitat de desenvolupar una geografia crítica, reflexiva i compromesa, que opti per la construcció d'una societat més igualitària, culta i democràtica, amb la voluntat d'assolir un futur respectuós amb l'entorn i la diversitat humana.

Esdevé una tasca del geògraf i la geògrafa dissident transmetre la seva postura, a fi de globalitzar la seva actitud, tant en l'àmbit acadèmic com en el conjunt general de la societat. En aquest sentit, les jornades celebrades a Girona van permetre reunir persones de procedència molt diversa, tant pel que fa a la localització en el territori com a l'exercici de la geografia i als interessos envers aquesta disciplina, fet que va afavorir la varietat d'aportacions als debats en un clima de diàleg participatiu i disposat a l'intercanvi d'idees. Tenint en compte el resultat de les jornades, és important que reunions com aquesta es repeixin.